

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошниченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ

Повномасштабна війна в Україні створила нові виклики для військових та їхніх командувачів. Серед цих викликів є притягнення до кримінальної відповідальності за порушення внутрішнього українського законодавства. Особливо актуальним питанням є кримінальна відповідальність за військові злочини.

Військові злочини – це один із різновидів кримінальних правопорушень, спрямованих проти порядку, встановленого чинним законодавством про несення/проходження військової служби.

Отже, відповідальність за військові злочини несуть такі категорії:

- Військовослужбовці ЗСУ.
- Військовозобов'язані у процесі проходження ними зборів.
- Представники Державної прикордонної служби.
- Співробітники СБУ.
- Військовослужбовці Національної гвардії України та інших створених в Україні під час повномасштабної війни військових формувань.

У січні 2023 р. було внесено зміни до Кримінального кодексу України. Судам, згідно з чинними змінами, заборонено пом'якшувати покарання, а також давати умовні строки для військових, засуджених за окремі злочини. *Таким, чином, Закон № 8271, що посилює кримінальну відповідальність за військові злочини військовослужбовців, який забороняє пом'якшувати покарання чи давати умовні строки військовим, по суті порушує конституційну норму про рівність усіх громадян перед лицем правосуддя.* Закон прибирає можливість умовного покарання чи дострокового звільнення військового за непокору (ст.402), невиконання наказу (ст. 403), погрози чи насильство щодо начальника (ст. 405), самовільне залишення військової частини (ст. 407), дезертирство (ст. 408) та самовільне залишення поля бою (ст. 429). Це позбавляє права на чесний судовий розгляд військовослужбовця, якого фактично просто посадять[1].

Також закон доповнює положення Загальної частини КК різноманітними вказівками на ті чи інші кримінальні правопорушення, вчинення яких унеможливорює застосування певних інститутів кримінального права, розбалансовує норми кримінального законодавства та створює прецеденти для подальшого розширення переліку суспільно небезпечних діянь, у разі вчинення яких ті чи інші інститути кримінального права (особливо ті, що пов'язані зі звільненням від покарання чи його пом'якшенням) не застосовуються.

Фактично, мова йде про порушення принципу рівності громадян перед законом. Тобто, звичайний злодій матиме право на більш м'яке покарання від суду або звільнення з випробуванням, а військовослужбовець, який в умовах воєнного стану захищає державу, цього права не матиме. Також незрозуміло, навіщо збільшувати строки ув'язнення, адже увесь цивілізований світ вже давно йде шляхом декриміналізації. У цьому сенсі більш-менш прийнятним є посилення штрафних санкцій за окремі військові злочини. Хоча і в цьому питанні слід розібратися, оскільки військові постійно перебувають в стресових умовах, де тиск на психіку дуже високий.

Слід відзначити, що новий закон також містить загрозу зловживання з боку командирів. Наприклад, командири можуть віддавати непрофесійні накази, які створюють необґрунтовані ризики для військовослужбовців або не пов'язані з військовою службою, які вони не зможуть опротестувати. У таких випадках, військовослужбовці стають перед вибором: виконувати неправомірні накази або отримувати вирок за невиконання у вигляді позбавлення волі. Характерно, що новий закон не містить жодних додаткових гарантій захисту військовослуж-

бовців від свавілля з боку командирів. Це може стати причиною правових спорів, які негативно позначаються на дисципліні та боєздатності окремих підрозділів.

Отже, новий закон значно обмежує права військовослужбовців і передусім вигідний командуванню, позиції якого посилюються додатковими санкціями юридичної відповідальності.

Кримінальна відповідальність військових – це складний аспект правової системи, який вимагає уважного балансу між потребами військової служби та дотриманням принципів справедливості. Вдосконалення законодавства та забезпечення ефективної системи судового контролю є ключовими завданнями для гармонізації цього важливого аспекту правової системи, адже військовослужбовці також мають право на захист та справедливий суд, а забезпечення прав та гарантій визначаються загальноприйнятими міжнародними стандартами.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : проект Закону України від 13.12.2022 р. № 8271 (прийнятий ВР України) <https://ips.ligazakon.net/document/II08493G> (дата звернення: 18.11.2023).

Ключові слова: кримінальна відповідальність, військовослужбовці, військові злочини.

Keywords: criminal record, military services, military crimes.

Бойченко Віталій Петрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ

Співвідношенню «аморального» і «злочинного» в теорії права та кримінального права приділяється неабияка увага. Однією з основних проблем динаміки кримінального права сьогодні є не стільки проблема генези покарання, його обсягу та мети, як проблема заборони діяння КК, межа кримінальної протиправності, фактично – координат меж кримінального правопорушення.

Панівна соціальна теорія знаходить своє визначення у відповідних кримінально-правових нормах. За таких умов ми спроможні описати співвідношення кримінально-правових заборон з іншими нормами, визначити буття кримінально-правової норми як у сфері права, так і закону з урахуванням панівної соціальної теорії та лише стосовно поточного історичного моменту.

Для кримінального права такий підхід означає, що у будь-якому типі цивілізації право є невід’ємна складова частина культури суспільства, і якщо знищити який-небудь елемент системи права (наприклад, заборонити шкідливий правовий звичай), то уся етнокультурна система, тобто і народ, що живе в ній, можуть бути схильні до загрози деградації і загибелі. Така оцінка витікає з переконання, що право є форма колективної адаптації спільності до місця її існування.

Кримінальне право у такому розумінні розглядається як система взаємозв’язаних зобов’язань, що розглядаються як право на одній стороні і що визнаються як обов’язок на іншій стороні.